

ПЕРСПЕКТИВНА ТА РЕТРОСПЕКТИВНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИБОРЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Актуальність оцінки виборчих законів з точки зору їх ефективності пов'язана зі змінами у ставленні до проектування виборчого законодавства, як до технологічної по суті діяльності, спрямованої на досягнення певних політико-правових цілей. В таких умовах одного лише прийняття закону недостатньо, необхідно встановити чи досягнуті бажані законодавцем цілі фактично. Для вітчизняної конституційної науки тема ефективності впливу виборчого законодавства не стала предметом окремого? комплексного наукового дослідження, хоча перманентний процес вдосконалення виборчих норм актуалізує потребу аналізу його ефективності.

Проблему оцінки ефективності впливу виборчих законів слід розглядати як комплексне завдання, яке реалізується як до, так і після формального введення закону в дію, тому необхідно розрізняти перспективну (потенційна ефективність) та ретроспективну оцінку ефективності (фактична ефективність).

Перспективна оцінка ефективності законодавчого впливу здійснюється до прийняття законодавчих рішень? з метою забезпечення кращого розуміння можливих або потенційних наслідків. Перспективна оцінка – це фактично прогнозування наслідків прийняття законопроекту, за допомогою якого можна підвищити його якість, забезпечити ефективність застосування. Перспективна оцінка ефективності законодавчого впливу опирається на такі засоби? як правова експертиза (експертна оцінка законопроектів як невід'ємний та обов'язковий компонент законодавчого процесу), правове моделювання (у правотворчості проявляється в розробці модельних нормативних актів), тест-симуляції (ігрове моделювання виконання положень законопроекту представниками всіх органів, організацій, установ, які приймають участь в його реалізації, в результаті чого виявляються неясні схеми співробітництва та розподілу відповідальності), правовий експеримент (апробація законодавчих нововведень на обмеженій території та обмежений час із метою визначення їхньої ефективності та можливості подальшого використання в більше широкіх масштабах) тощо.

Ретроспективна оцінка – це діяльність з визначення наслідків впливу виборчого законодавства на суспільні відносини, виявлення та оцінювання ступеня відповідності отриманого результату очікуваному. Проводиться після прийняття закону, в ході його застосування або, в окремих випадках, особливо якщо дія норм обмежена в часі, безпосередньо після завершення їх дії. В межах ретроспективної оцінки важливо встановити якою ціною досягнуто результат, які з'явилися побічні наслідки у зв'язку з

впровадженням законодавчих приписів і чи можуть вони дискредитувати цілі конституційно-правового регулювання.

Ретроспективну оцінку ефективності законодавчого впливу можна отримати шляхом спеціально організованого, систематичного спостереження, оцінки стану та динаміки діючого виборчого законодавства, тобто шляхом правового моніторингу законодавства та практики його застосування.

Проведення моніторингу сприяє цілеспрямованому плануванню правотворчої діяльності, її координації, вдосконаленню правозастосовної практики застосування виборчого законодавства. Ця, на сьогодні допоміжна юридична, організаційна та методологічна діяльність, має стати самостійним напрямком державної діяльності.

Можна виокремити наступні етапи здійснення моніторингу: підготовчий етап (визначення об'єкта моніторингу, розробка плану, визначення методів, часу проведення моніторингу); безпосереднє проведення моніторингу (збір правозастосовної інформації, опитування представників органів публічної влади та об'єднань громадян, аналіз науково-дослідницької діяльності); узагальнення та системний аналіз зібраної інформації (вивчення зібраних матеріалів моніторингу, оцінка стану та динаміки певної сфери законодавства, розробка відповідних науково-обґрунтованих висновків та рекомендацій); обнародування результатів моніторингу (обговорення результатів моніторингу у широкому колі спеціалістів, експертів, громадськості, розробка остаточних варіантів рекомендацій по вдосконаленню законодавства та поліпшенню правозастосовної практики, направлення результатів суб'єктам законодавчої ініціативи, зацікавленим особам, опублікування у засобах масової інформації та на офіційних сайтах органів публічної влади).

Із практичної точки зору, перспективна та ретроспективна оцінки ефективності в значній мірі доповнюють одна одну, тому необхідно приділяти рівнозначну увагу та одночасно розвивати обидва типи. Якісна перспективна оцінка сприяє створенню більш міцної основи для ретроспективної оцінки, тому що вона надає цінні дані для порівнянь і сприяє поглибленню теоретичного розуміння, що уможливорює більш точний прогноз впливу закону. З іншого боку, детальна та диференційована ретроспективна оцінка, тим легше одержати надійну перспективну інформацію, тому що ретроспективна оцінка вказує на існуючі пробіли та дає імпульс для вживання необхідних заходів по їх своєчасному усуненню. Перспективна та ретроспективна оцінка ефективності виборчого законодавства повинні здійснюватися за об'єктивними показниками, що відображають базові інтереси особистості, суспільства та держави. У їх об'єктивному та всебічному характері повинні бути зацікавлені, насамперед, самі суб'єкти законодавчої діяльності, а це можливо лише у випадку, якщо законодавець як суб'єкт державної політики несе політичну відповідальність за ці результати.